

STAFFANSTORPS
KOMMUN

NS STADSBYGGNAD
2009-03-17

Diariennr: 2009-0117-1

Anneroskolan Foto: Bengt Bengtsson, Jakriborg

TILLSYNSPROJEKT SKOLOR

i Staffanstorps kommun

Titel: Tillsynsprojekt skolor
Författare: Göran Eriksson
Utgiven av: Miljö- och samhällsbyggnadsnämnden
Utgivningsdatum: 2009-03-17

Innehållsförteckning

1	Inledning	5
1.1	Syftet med tillsynen	5
2	Lagrum och bedömningsgrunder	6
2.1	Miljöbalken (SFS 1998:808)	6
2.2	Förordningen om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd (SFS 1998:899)	6
2.3	Förordningen om verksamhetsutövares egenkontroll (SFS 1998:901)	7
2.4	Socialstyrelsens allmänna råd om tillsyn enligt miljöbalken	7
3	Bakgrund	8
3.1	Buller	8
3.2	Städning	8
3.3	Ventilation	8
3.4	Fukt och mikroorganismer	8
3.5	Radon	8
3.6	Egenkontroll	9
4	Metod och resultat	9
4.1	Metod	9
4.2	Resultat	10
5	Diskussion och slutsatser	12

1 Inledning

Under 2008-2009 har NS Stadsbyggnad/Miljö genomfört ett planerat tillsynsprojekt för att kontrollera hälsoskyddet på kommunens skolor. Det främsta syfte med projektet var att översiktligt inspektera innemiljö på skolorna samt kontrollera om egenkontroll bedrivs enligt miljöbalken. Tillsynen har vid besöken utgått från gällande lagstiftning och rekommendationer från socialstyrelsens allmänna råd, bland annat buller, städning, luftkvalité och radon. Besöken har innehållit ett samtal med ansvarig på skolan om information inom de olika ämnesområdena och information om egenkontroll enligt miljöbalken och samt en översiktlig inspektion av lokalerna.

1.1 Syftet med tillsynen

NS Stadsbyggnad/Miljö ska kontrollera efterlevnaden av befintlig lagstiftning (miljöbalken) inom området miljö och hälsa samt de föreskrifter som meddelats med stöd av denna lagstiftning. Detta innebär att miljö- och samhällsbyggnadsnämnden ska bland annat utföra hälsoskyddstillsyn enligt miljöbalken i Staffanstorps kommun och ge kommuninvånarna en tillvaro som inrymmer god hälsa och livsmiljö. Viktiga inslag i tillsynsarbetet är rådgivning och information. Syftet med tillsynen 2008-2009 kan delas upp i tre huvudpunkter:

1. Svar på frågan om hur lagar och rekommendationer följs gällande hälsoskyddet på skolor i Staffanstorps kommun.
2. Information om kravet på skolor att föra en dokumenterad egenkontroll enligt miljöbalken.
3. Information om innemiljö, miljö, hygien och hälsa i skolorna.

2 Lagrum och bedömningsgrunder

Gällande lagar och rekommendationer inom hälsoskyddsområdet i skolor.

2.1 Miljöbalken (SFS 1998:808)

Miljöbalken är den grundläggande författningen inom miljö- och hälsoskyddsområdet för skolor. Den inkluderar bland annat de allmänna hänsynsreglerna (2 kap.) och bestämmelser om egenkontroll (26 kap. 19§).

I miljöbalkens 2 kap. (1-8 §§) finns ett antal allmänna hänsynsregler som ställer bindande krav på den som vill göra något, eller tänker göra något, som kan få inverkan på miljön eller på människors hälsa. Det är den som bedriver en verksamhet eller vidtar en åtgärd som ska känna till de risker för miljön och människors hälsa som verksamheten kan tänkas orsaka, att de skyddsåtgärder och försiktighetsmått som inte är orimliga vidtas för att undvika olägenhet för människors hälsa och miljön, att man för verksamhetens lokalisering väljer den lämpligaste platsen, att man hushåller med resurser och strävar efter att sluta kretslopp samt att man vid val av produkter väljer den som orsakar minst skada på miljön. Det är den som bedriver en verksamhet eller vidtar en åtgärd som är skyldig att kunna visa att bestämmelserna iakttas (omvänd bevisbörda). Skulle det ändå uppkomma olägenhet är det den som förorsakat detta som är skyldig att vidta åtgärder. Alla typer av åtgärder som kan få betydelse för de intressen som balken avser att skydda berörs.

Alla verksamhetsutövare ska själva kontrollera att den egna verksamheten sköts på ett sådant sätt att påverkan på människors hälsa och miljö är så liten som möjligt. Enligt 26 kap. 19 § miljöbalken har verksamhetsutövaren skyldighet att löpande planera och kontrollera sin verksamhet och vidta åtgärder för att minska risken för olägenheter.

Enligt 9 kap. 3 § miljöbalken avses med olägenhet för människors hälsa en störning som enligt medicinsk eller hygienisk bedömning kan påverka hälsan menligt och som inte är ringa eller helt tillfällig. Begreppet olägenhet för människors hälsa i miljöbalken 9 kap. 3 § är bakgrunden för bedömning av miljö- och hälsoskyddsaspekter i tillsynen av skolor.

2.2 Förordningen om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd (SFS 1998:899)

Enligt § 38 förordning om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd ska den som avser att starta en skola göra en anmälan till miljö- och samhällsbyggnadsnämnden senast 6 veckor innan verksamheten startar.

2.3 Förordningen om verksamhetsutövares egenkontroll (SFS 1998:901)

Anmälningsskyldiga verksamheter, t.ex. skolor, omfattas av mera detaljerade krav på egenkontroll enligt förordningen om verksamhetsutövares egenkontroll (1998:901). Ansvar för miljöbalkens efterlevnad och de krav som ställs via den ligger främst på verksamhetsutövaren. Egenkontrollen syftar helt enkelt på att verksamhetsutövaren ska upptäcka felaktigheter i god tid och kontrollera att miljöbalken efterlevs.

Egenkontrollen innebär följande i stora drag enligt förordningen:

- Fördela det organisatoriska ansvaret för de frågor som gäller för verksamheten enligt miljöbalken samt föreskrifter och beslut som har meddelats med stöd av balken. Fördelningen ska vara fastställd och dokumenterad.
- Kontrollera att utrustning för drift och kontroll hålls i gott skick. Kontroll för drift och kontrollutrustning skall ske fortlöpande och rutinerna ska vara dokumenterade.
- Utföra regelbundna och dokumenterade bedömningar av miljö- och hälsorisker.
- Upprätta förteckning av kemiska produkter och biotekniska organismer som kan innebära risker. Förteckningen skall innehålla uppgifter om namn, miljöklassificering, omfattning och användning samt information om miljö- eller hälsoskadlighet.
- Meddela störningar till tillsynsmyndigheten som innebär risk för olägenheter för människors hälsa och miljö.

2.4 Socialstyrelsens allmänna råd om tillsyn enligt miljöbalken

Allmänna råd innehåller rekommendationer om hur en författning kan eller bör tillämpas och utesluter inte andra sätt att uppnå de mål som avses i författningen. I tillsynen har bland annat NS Stadsbyggnad/Miljö haft Socialstyrelsens allmänna råd till stöd i sina bedömningar.

I socialstyrelsens allmänna råd finns riktlinjer enligt nedan:

- Ventilation (SOSFS 1999:25)
- Radon i inomhusluft (SOSFS 1999:22, SOSFS 2004:6)
- Fukt och mikroorganismer (SOSFS 1999:21)
- Buller inomhus och höga ljudnivåer (SOSFS 2005:6, SOSFS 2005:7)
- Temperatur inomhus (SOSFS 2005:15)
- Städning i skolor, förskolor, fritidshem och fritidsgårdar (SOSFS 1996:33)

3 Bakgrund

Nedan beskrivs några av de områden som diskuteras och bedöms vid en inspektion.

3.1 Buller

Skadligt buller kan komma från fasta installationer, många elever på liten yta, rum med ofördelaktig akustik, höga samtalsnivåer, odämpat material som till exempel avsaknad av tassar på stolsfötter med mera. Medelljudnivån inomhus i skolor bör vara under 30 dBA.

3.2 Städning

Damm inomhus kan innehålla en mängd olika ämnen, t.ex. bakterier, virus, pollen, mögelsporer, pälsdjursallergen, födoämnesrester samt textil- och mineralullsfibrer.

Detta bidrar till att eleverna lätt kan andas in de små partiklar som kan hålla sig svävande under en längre tid. Beroende på vad dammet innehåller och de enskilda elevernas känslighet kan detta bidra till hälsobesvär. Städningen bidrar till att olika föroreningar som kan påverka luftkvaliteten förs bort eller minskas.

3.3 Ventilation

För att hela tiden rena luften på partiklar och smittoämnen krävs en god omsättning på luften. För att den tillförda luften ska vara fräsch krävs en kontinuerlig kontroll av ventilationssystemet. Detta sköts bland annat genom obligatoriska ventilationskontrollen (OVK) som fastighetsägaren enligt lag är skyldig att utföra vartannat år i skolor.

3.4 Fukt och mikroorganismer

Vid bedömningen av om fukt och mikroorganismer i förskolor innebär olägenhet för människors hälsa beaktas bl.a. om det förekommer synlig mikrobiell växt och/eller mikrobiell lukt samt fuktskador i lokalen.

3.5 Radon

Radon bildas när radium sönderfaller. Radonet sönderfaller i sin tur till radioaktiva metallatomer, radondöttrar. Radondöttrarna följer med i inandningsluften och strålningen som de avger kan skada lungor och luftrör. Radon mäts i Becquerel per kubikmeter luft (Bq/m³). Både för befintliga byggnader och för nybyggda gäller att årsmedelvärdet inte får överstiga 200 Bq/ m³. Enligt miljö kvalitetsmålet, God bebyggd miljö, ska radonhalten i alla skolor vara lägre än 200 Bq/m³ luft år 2010.

3.6 Egenkontroll

En väl fungerande egenkontroll med bra riskbedömningar ger bra förutsättningar för att fel på utrustning, olämplig inredning, felaktiga rutiner eller andra brister upptäcks innan de orsakat besvär, hälsoproblem eller miljöpåverkan.

Exempel på detta är städrutiner, fastighetens skick och underhållsplan, riskbedömningar för elever som har olika typer av allergier, riskbedömningar och förebyggande insatser gällande höga ljudnivåer och buller. De dokument som NS Stadsbyggnad/Miljö behöver i sina bedömningar ska verksamheten kunna ta fram. Det är viktigt för ansvariga inom skolverksamheten att ha en god samverkan med dem som har en inverkan på skolans hälsa och miljö så som till exempel fastighetsägaren och städbolaget. Vem som ansvarar för åtgärder i olika situationer måste vara klarlagt.

4 Metod och resultat

4.1 Metod

NS Stadsbyggnad/Miljö tog inledningsvis fram material kring innemiljö och hygien i skolor. Materialet bestod av:

- Vilka lagar och rekommendationer som finns inom området inklusive information om dokumenterad egenkontroll som verksamhetsutövarna är skyldiga att bedriva enligt miljöbalken.
- Fakta om innemiljö och hygien, till exempel ett förslag på en checklista.

Sedan togs även fram ett informationsmaterial samt ett inspektionsprotokoll som skulle fungera som ett enhetligt underlag vid inspektionerna. Inledningsvis delades informationsmaterial och inspektionsprotokoll ut i förväg till skolan innan besöket så att verksamhetsansvarig fick tillfälle att förbereda sig inför inspektionen.

Inspektionerna inleddes med en genomgång av den framtagna checklistan med rektorn och övriga närvarande (ex. skyddsombud m.fl.). Därefter gick de närvarande en kontrollrond på skolan där diskussionen om egenkontroll och innemiljö tillämpades på verksamheten.

I de fall lokalerna var omfattande inspekterades representativa delar samt de delar där klagomål på innemiljön fanns.

Den framtagna checklistan har följts vid varje tillfälle vilket gjort att informationen i stort sett varit densamma vid alla inspektionstillfällen. Dock har inspektionen inte haft exakt samma utförande och inriktning beroende på vad som framkommit vid inspektionen och vilka frågor som ställts av respektive verksamhet. Den skriftliga information som delats ut i förväg har varit samma vid alla besök.

Inga mätningar av till exempel klimat eller ljudnivåer har utförts vid inspektionerna. Det beror på att om NS Stadsbyggnad/Miljö bedömer att om det finns en risk för till exempel höga ljudnivåer är det alltid verksamheten som har den så kallad bevisbördan och ska därmed visa för tillsynsmyndigheten att sådan risk inte föreligger genom att exempelvis utföra en mätning.

En rapport har skrivits efter varje besök med anmärkningar på det som inte bedömdes uppfylla ställda krav. Vissa av anmärkningarna ansågs väsentliga att följa upp och det angavs ett "sista datum" för att inkomma med åtgärdsredovisning. För övriga anmärkningar har NS Stadsbyggnad/Miljö hänvisat skolan till att göra en egen riskbedömning och vid behov vidta åtgärder som hanteras i skolans egenkontroll.

4.2 Resultat

Under 2008-2009 inspekterades 15 skolor. I resultatsdelen tas upp de olika brister som är vanligt förekommande och övrig väsentlig områdesinformation som kontrollerades översiktligt i skolorna.

Totalt finns 15 skolor i Staffanstorps kommun. I samband med tillsynen av skolor har det upptäckts att två skolor inte har anmälts enligt miljöbalken trots att skolorna har funnits en längre tid. Dessa två skolor har i efterhand anmälts till miljö- och samhällsbyggnadsnämnden.

Vissa skolor saknade säkerhetsdatablad över de varningsmärkta kemikalier som hanterades i verksamheten. NS Stadsbyggnad/Miljö har ställt krav på att säkerhetsdatablad ska finnas tillgänglig för all personal om olyckan är framme så att viktig information är lätt att hitta vid akuta situationer.

Problem med fukt- och mögel fanns enbart hos ett fåtal skolor. Krav på åtgärder har ställts. I övrigt hade andra skolor i överlag inga problem med mögel.

I samband med vissa aktiviteter upplevs för höga ljudnivåer inomhus. Bullerdämpande möbler och inredningsdetaljer har införskaffats för att sänka ljudnivån på skolorna. Överlag har de flesta skolor inga problem med störande ventilationsbuller.

Resultaten visar bland annat på att det på en del av skolorna inte fanns en aktuell utförd kontroll av ventilationen (OVK) och flertalet saknar uppgifter om ventilationens egentliga kapacitet. I samband med tillsynen har krav ställts på redovisning av ventilationskontroll för att kunna bedöma om ventilationen är tillfredställande. Ventilationen bedöms vara godtagbar i de flesta skolor som har blivit kontrollerade. Inga rutinbeskrivningar om hur lokalerna ska brukas med hänsyn till personantal och ventilationskapaciteten har upprättats. Luftflödet ska vara tillräckligt anpassat i förhållande till antalet personer som vistas i lokalerna så att god ventilation erhålls.

Krav på rutiner har ställts för hur lokalen ska brukas avseende ventilationen så att tillräckligt luftflöde och luftcirkulation upprätthålls. Detta innebär bland annat att det ska finnas dokumenterade rutinbeskrivningar där det framgår hur många personer som kan vistas i respektive rum, längden på vistelsen, vädringsrutiner samt rengöringsrutiner för ventilationsdonen.

Allergirond i skolan är en metod att utföra egenkontroll av skolan avseende allergirisker. Vissa skolor har utfört allergirond. NS Stadsbyggnad/Miljö har rekommenderat skolorna att utföra allergirond inom ramen för egenkontrollen.

Det bedömdes att städningen var väl utförd i flertalet skolor. Enligt lämnade uppgifter från en skola har det blivit minskat antal städtimmar vilket innebär att städkvalitén inte kan upprätthållas som tidigare.

Inga skolor, av de som utfört radonmätning, för närvarande är mer än hälften, hade för höga radonvärden.

En dokumenterad egenkontroll saknades i de flesta fall. Krav på egenkontroll-redovisning har ställts till berörda skolor.

5 Diskussion och slutsatser

NS Stadsbyggnad/Miljö anser att miljön i både privata och kommunala skolor i Staffanstorp är god på många områden. Det krävs dock förbättringar, framförallt arbetet med egenkontrollen. Projektet får anses vara början på en process som ska leda till bra egenkontroll och bättre miljö på våra skolor i Staffanstorps kommun.

Framtidens tillsyn bör inrikta sig på verksamhetens egenkontroll och medverka i inriktade tillsynsprojekt på särskilda hälsoskyddsområden genom samverkansprojekt initierad av centrala myndigheter m.fl.

Den främsta anledningen till att rutiner ska vara skriftliga är risken att de och dyrbar kunskap försvinner om den inte nedtecknas. Att skriva ner sina rutiner är också lärorikt i sig. Det är alltid verksamhetsutövaren som har ansvaret för att egenkontrollarbetet fungerar tillfredsställande. Det måste till resurser för att få egenkontrollarbetet att fungera. Miljö- och samhällsbyggnadsnämndens roll i detta arbete är att stödja, informera och att vara ett bollplank i processen samt att kontrollera och följa upp att arbetet inte avstannar.

Det är viktigt att upprätta rutiner för hur lokalen ska brukas för att undvika risk för olägenhet för människors hälsa avseende ventilationen. Vid otillfredsställande luftutbyte stiger koldioxidhalten i rummen snabbt, med sjunkande inlärningsförmåga, aktivitet, koncentration och välbefinnande hos eleverna som följd.

Allergironden är ett bra redskap för att förbättra inomhusmiljön i skolan. Det har stor betydelse vilka åtgärder som skolan vidtar för att hjälpa elever med allergi och annan överkänslighet samt i förebyggande syfte så att inte fler elever får allergi.

Miljö kvalitetsmålet "God bebyggd miljö" innebär att år 2010 ska radonhalten i alla skolor vara lägre än 200 Bq/ m³ luft. Med en reservation för en viss osäkerhet gällande de skolor som ännu inte har utfört radonmätning, så dras ändå slutsatsen, mot bakgrund av att förskolorna inte hade för höga radonhalter, att Miljö kvalitetsmålet " God bebyggd miljö" när det gäller radonhalten i Staffanstorps skolor, är uppnått inom den deklarerade tidsramen med god marginal.

**STAFFANSTORPS
KOMMUN**

**Staffanstorps kommun
NS Stadsbyggnad
Torget 1
245 80 STAFFANSTORP**

Tel: 046-25 11 00

Fax: 046- 25 14 25

Epost: miljo@staffanstorp.se

Hemsida: www.staffanstorp.se